

Giáo dục giới tính cho học sinh trung học cơ sở thông qua Hoạt động trải nghiệm

Trần Thị Hồng*, Phạm Thị Uyên*

*ThS. Trường CĐ Thái Nguyên

Received: 23/7/2024; Accepted: 26/7/2024; Published: 29/7/2024

Abstract: Sex education for middle school students is carried out through many different forms of activities, in which effective organization of experiential activities is a dominant form, making practical contributions in implementing the content of sex education for secondary school students. To implement gender education for secondary school students through experiential activities, it is necessary to clearly identify the sex education goals expressed in the program of experiential activities; Skillfully choose the content and form of organizing sex education activities in accordance with the forms of experiential activities in middle school

Keyword: Sex, Sex education, Sex education through experiential activities

1. Đặt vấn đề

Giáo dục giới tính (GDGT) cho học sinh là việc làm cần thiết, đặc biệt là học sinh trung học cơ sở (HSTHCS) bởi các em đang trong giai đoạn dậy thì và đứng trước rất nhiều thay đổi từ tâm lý đến môi trường sống và môi trường học tập. Giai đoạn này mang đến cho các em nhiều điều mới mẻ, hấp dẫn nhưng cũng tiềm ẩn nhiều mối nguy hại gây ra hậu quả khôn lường. GDGT sẽ giúp HSTHCS hiểu biết hơn về cơ thể của bản thân, biết cách chăm sóc sức khỏe sinh sản, đồng thời có kỹ năng bảo vệ bản thân.

Ở Việt Nam hiện nay, GDGT cho HSTHCS coi đây là một chủ đề khá nhạy cảm ít được đề cập rộng rãi. GV còn bối rối khi trình bày tới giới tính cho học sinh về PP, hình thức tổ chức GDGT. Điều này khiến cho các em thiếu kiến thức và các kỹ năng về giới tính để bảo vệ bản thân trước mọi tình huống liên quan. GDGT cần được các nhà trường chú trọng, trong đó, tổ chức hoạt động trải nghiệm là một hình thức hoạt động mới và có nhiều ưu thế trong việc GDGT cho học sinh THCS.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số vấn đề chung về GDGT cho học sinh THCS thông qua hoạt động trải nghiệm

2.1.1. Mục tiêu GDGT cho HSTHCS thông qua hoạt động trải nghiệm (HDTN)

GDGT cho HS THCS giúp HS có nhận thức, thái độ đúng đắn về giới tính và quan hệ giới tính, có nếp sống văn hoá giới tính, hướng hoạt động của các em vào việc rèn luyện để phát triển nhân cách toàn diện, phù hợp với giới tính và biết tổ chức cuộc sống hiện tại, tương lai.

Mục tiêu GDGT là dự kiến kết quả cần đạt được sau khi tổ chức giáo dục giới tính cho học sinh là: HS đạt được kiến thức gì? Rèn những kỹ năng và phát triển năng lực gì ở HS sau khi được tham gia vào các hoạt động GDGT? Phản ánh những mong đợi của GV khi tổ chức các hoạt động GDGT cho HS.

- HS có kiến thức về GDGT: giới, giới tính, sự thay đổi của cơ thể tuổi dậy thì; chăm sóc sức khoẻ vị thành niên; bảo vệ, phòng ngừa và xử lý các tình huống trong mối quan hệ với người khác giới.

- HS có KN chăm sóc sức khoẻ, bảo vệ bản thân; phòng tránh những tình huống nguy hiểm; KN ứng xử, xử lý tình huống trong mối quan hệ với những người xung quanh, nhất là người khác giới; KN định hướng giá trị bản thân; xây dựng, phát triển các mối quan hệ lành mạnh.

- HS có thái độ yêu quý, bảo vệ cơ thể; tích cực, chủ động phòng ngừa các tình huống nguy hiểm; phê phán những hành vi lệch chuẩn; có ý thức xây dựng lối sống lành mạnh phù hợp với độ tuổi.

2.1.2. Nội dung GDGT cho HSTHCS thông qua HDTN

Nội dung phù hợp với đặc điểm tâm sinh lý lứa tuổi: Đối với HS lớp 6,7 (độ tuổi từ 11-14): Giáo dục về tuổi dậy thì, những biến đổi tâm – sinh lý tuổi dậy thì; hiện tượng kinh nguyệt, phóng tinh; cách vệ sinh thân thể và bộ phận sinh dục; những biến đổi và khác biệt về tính cách em trai, em gái do các hoocmon từ các tuyến sinh dục gây ra; Giáo dục KN giao tiếp ứng xử trong quan hệ giữa bạn trai, bạn gái ở tuổi vị thành niên với cha mẹ, anh em trong gia đình.

Đối với học sinh lớp 8,9 (độ tuổi 14-16): Giáo dục về sự thụ tinh; Phân biệt tình bạn và tình yêu.

2.1.3. Hình thức GDGT cho học sinh THCS thông qua HĐTN

GDGT cho HSTHCS thông qua HĐTN cũng được tổ chức theo các hình thức tổ chức HĐTN tức giáo dục giới tính cho HSTHCS thông qua HĐTN dưới hình thức tích hợp vào sinh hoạt cờ, sinh hoạt lớp; các chủ đề theo thời khoá biểu; các hoạt động ngoài nhà trường, tham quan thực tế, định hướng nghề nghiệp, hoạt động phục vụ cộng đồng và các câu lạc bộ.

2.2. Lập kế hoạch tổ chức hoạt động GDGT cho HSTHCS thông qua HĐTN

2.2.1. Khái niệm lập kế hoạch tổ chức hoạt động GDGT cho học sinh THCS thông qua HĐTN

Lập kế hoạch tổ chức hoạt động GDGT cho HSTHCS là quá trình xác định hệ thống mục tiêu giáo dục giới tính cần đạt được trên HS, xác định và lựa chọn nội dung, phương pháp GDGT cho HS để thực hiện mục tiêu trong khoảng thời gian nhất định và kế hoạch đánh giá việc thực hiện hoạt động GDGT trong khoảng thời gian đó. Điều đó có nghĩa là, khi lập kế hoạch tổ chức hoạt động GDGT cho HSTHCS thông qua HĐTN, GV cần thực hiện các công việc sau:

- Xác định mục đích/mục tiêu của GDGT cho HSTHCS thông qua HĐTN:

Thông qua tổ chức HĐTN, giáo dục kiến thức gì về giới tính cho HS? Kỹ năng về giới tính cần hình thành cho HS là gì? Thái độ như thế nào đối với nội dung GDGT? Từ đó, xác định mục tiêu GDGT cho HS. Mục tiêu GDGT cho HSTHCS bao gồm:

- + Về kiến thức: GDGT nhằm trang bị cho HS những kiến thức về giới tính.

- + Về kỹ năng: GDGT cho HSTHCS hướng đến hình thành và rèn luyện cho HS một số KN như: KN vệ sinh cá nhân tuổi dậy thì, KN giao tiếp ứng xử trong giao tiếp với bạn khác giới, KN tự bảo vệ bản thân, phòng tránh nguy hiểm, KN xử lý tình huống/mâu thuẫn, KN ứng phó với căng thẳng... Tùy vào từng nội dung, GV cần xác định các kỹ năng cần hình thành cho HS thông qua HĐTN đó.

- + Về thái độ: GDGT cho HSTHCS cần hình thành cho HS thái độ đúng đắn với các vấn đề về giới tính như thái độ tôn trọng các mối quan hệ với bạn bè khác giới; thái độ có trách nhiệm trong các hành vi tính dục; ý thức về cách sống trong các quan hệ để phòng tránh nguy hiểm...

- Xây dựng nội dung GDGT cho HSTHCS thông qua HĐTN trải nghiệm: Đó là hệ thống tri thức về giới, giới tính; hệ thống kỹ năng về giới tính và thái độ đúng đắn đối với các vấn đề liên quan đến giới tính và hành vi giới tính. GV cần xác định các nội dung GDGT phù

hợp với từng độ tuổi.

- Lựa chọn hình thức, phương pháp GDGT: Tùy vào phạm vi, quy mô tổ chức HĐTN, tùy từng đối tượng, GV lựa chọn PP và hình thức GDGT cho phù hợp.

- Xác định thời gian thực hiện: 1 tiết/1 ngày/nhiều ngày tùy theo tính chất của từng hoạt động. Hoạt động GDGT cho HSTHCS có thể diễn ra trong thời gian của 1 tiết học (tiết sinh hoạt đầu tuần, tiết học trải nghiệm theo thời khoá biểu, tiết sinh hoạt lớp). Hoạt động GDGT cho HSTHCS có thể diễn ra trong một buổi/một ngày với các hoạt động tham quan, thực tế. Hoạt động GDGT cho HSTHCS cũng có thể diễn ra trong nhiều ngày với các hình thức giáo dục giới tính thông qua CLB, dự án.

- Thiết kế các hoạt động cụ thể nhằm đạt được mục tiêu.

- Lên kế hoạch đánh giá: Xác định mục đích đánh giá, nội dung đánh giá, PP và hình thức đánh giá.

Kế hoạch tổ chức hoạt động GDGT cho HSTHCS là sản phẩm sư phạm độc đáo của GV; qua kế hoạch bài giảng có thể nhận biết được trình độ khoa học, kinh nghiệm sư phạm và ý thức nghề nghiệp của GV về tổ chức hoạt động GDGT cho HSTHCS.

2.2.2. PP lập kế hoạch tổ chức một số hoạt động GDGT cho học sinh THCS thông qua HĐTN

a. PP lập kế hoạch tổ chức một tiết sinh hoạt lớp với chủ điểm GDGT

Để lập kế hoạch tổ chức một tiết sinh hoạt lớp với chủ điểm GDGT cho HSTHCS, GV cần xác định mục tiêu; xác định khối lượng thời gian dành cho tổ chức chủ điểm. Một tiết sinh hoạt lớp ở THCS diễn ra trong 45 phút bao gồm cả thời gian thực hiện nội dung tổng kết các hoạt động trong tuần và sinh hoạt chủ điểm về GDGT. Vì vậy, thời gian dành cho nội dung sinh hoạt chủ điểm GDGT từ 15-20 phút là hợp lý. Căn cứ vào mục tiêu, thời gian và điều kiện thực tiễn, GV lựa chọn hình thức tổ chức thực hiện chủ điểm GDGT cho HS lớp mình phụ trách sao cho phù hợp. Có thể ưu tiên một số hình thức hoạt động như:

- Toạ đàm các chủ đề về GDGT: Tình bạn - tình yêu tuổi học trò; Kết hôn sớm – tuyệt đối không nên; quan hệ tình dục trước hôn nhân...

- Thi hiểu biết về giới tính, sức khoẻ sinh sản vị thành niên.

- Thi xử lý tình huống: xử lý tình huống có nguy cơ bị xâm hại tình dục; xử lý mâu thuẫn với bạn khác giới, thi hiểu biết về sức khoẻ sinh sản vị thành niên...

- Trò chơi đóng kịch: Đóng kịch các tiểu phẩm về GDGT....

GV xây dựng kế hoạch tổ chức sinh hoạt lớp cho lớp, trong đó xác định mục tiêu phần sinh hoạt chủ điểm về GDGT cho HSTHCS, hình thức sinh hoạt (hỗn hợp), phần nội dung gồm các phần: Tổng kết tuần qua; sinh hoạt chủ điểm GDGT cho HSTHCS; kế hoạch hoạt động tuần tới; một số vấn đề cần bổ sung. GV cần phân phối thời gian hợp lý, trong đó phần sinh hoạt chủ điểm GDGT nên từ 15 đến 20 phút.

b. PP lập kế hoạch tổ chức hoạt động ngoại khóa chuyên đề về GDGT

- Xác định tên hoạt động ngoại khóa: Một số hoạt động ngoại khóa về GDGT cho HSTHCS thông qua hoạt động trải nghiệm: Ngoại khóa “Giáo dục giới tính, sức khỏe sinh sản vị thành niên”; Ngoại khóa “Nâng cao kiến thức về sức khỏe sinh sản, sức khỏe tình dục vị thành niên”; Ngoại khóa: “Chăm sóc sức khỏe sinh sản vị thành niên”; Ngoại khóa: “Kỹ năng phòng chống xâm hại tình dục”; Ngoại khóa “Tìm hiểu về HIV/AIDS, sức khỏe sinh sản vị thành niên và phòng tránh xâm hại tình dục”; Ngoại khóa chủ đề “Tình bạn, tình yêu với sức khỏe sinh sản vị thành niên”; Ngoại khóa chuyên đề “Nét đẹp tuổi trăng tròn”...

- Xác định mục đích tổ chức ngoại khóa: Mục đích hoạt động ngoại khóa nhằm trang bị cho HSTHCS kiến thức, KN và thái độ như thế nào về GDGT?

- Thành phần tham gia: Hoạt động ngoại khóa cho HS khối/lớp nào?

- Thời gian, địa điểm tổ chức ngoại khóa: GV dự kiến thời điểm tiến hành (vào tiết sinh hoạt lớp/ sinh hoạt theo chủ đề/ sinh hoạt lớp). Thời gian tiến hành hoạt động ngoại khóa về GDGT cần được tính toán cho phù hợp với mục đích, nội dung hoạt động.

Nơi tiến hành hoạt động ngoại khóa về GDGT một cách phù hợp (trong lớp/trong trường/ngoài trường).

- Các điều kiện thực hiện: GV cần xác định các điều kiện về nhân lực, vật lực đủ để thực hiện thành công hoạt động ngoại khóa.

- Xây dựng tiến trình hoạt động ngoại khóa: Nội dung tiến trình hoạt động ngoại khóa về GDGT cho HSTHCS phải mang lại những điều mới lạ, bổ ích, có tác dụng giáo dục thiết thực cho HS. Tuỳ vào mục đích, đối tượng, quy mô tổ chức mà GV xây dựng tiến trình cho phù hợp.

Trên cơ sở xác định được các vấn đề nêu trên, GV xây dựng được bản kế hoạch tổ chức hoạt động ngoại khóa về GDGT một cách chi tiết.

c. Phương pháp lập kế hoạch tổ chức một cuộc thi về GDGT

Tổ chức cuộc thi về GDGT cho HSTHCS là một

yêu cầu quan trọng và cần thiết nhằm GDGT cho HSTHCS. Thông qua các cuộc thi về giáo dục giới tính cho HSTHCS sẽ kích thích HS nhu cầu tìm hiểu, khám phá kiến thức về giới tính và những vấn đề thường gặp đối với tuổi vị thành niên; từ đó củng cố, mở rộng kiến thức về giới tính; chủ động phòng tránh các tình huống nguy hiểm; bảo vệ bản thân một cách an toàn.

- Xác định tên cuộc thi: Một số cuộc thi về giáo dục giới tính cho HSTHCS như: Thi rung chuông vàng “Tìm hiểu kiến thức sức khỏe sinh sản tuổi vị thành niên”; Hội thi tuyên truyền về phòng chống xâm hại tình dục trẻ vị thành niên; Cuộc thi viết “Tự tin tuổi dậy thì”; Hội thi “Tìm hiểu về kiến thức sức khỏe sinh sản /KHHGĐ tuổi vị thành niên.... Mục đích cuộc thi; thời gian, địa điểm, thành phần tham gia; Xây dựng tiến trình tổ chức cuộc thi: Tuỳ vào mục đích, quy mô, GV xây dựng tiến trình cho phù hợp.

3. Kết luận

GDGT cho học sinh THCS không được thực hiện với tư cách là một môn học chuyên biệt xong nội dung này được triển khai thực hiện thông qua các hoạt động khác nhau trong đó có HĐTN. Trong chương trình HĐTN, các hoạt động có tích hợp nội dung GDGT cho HSTHCS chủ yếu tập trung ở hoạt động khám phá bản thân, hoạt động rèn luyện bản thân, hoạt động xây dựng nhà trường, hoạt động xây dựng cộng đồng.

Công tác giáo dục giới tính cho HSTHCS thông qua HĐTN được thực hiện dưới nhiều hình thức khác nhau như: Tích hợp vào sinh hoạt dưới cờ và sinh hoạt lớp với các hoạt động như ngoại khóa chuyên đề, cuộc thi...; thông qua tổ chức dạy học các chủ đề...; thông qua tổ chức ngoại khóa, tham quan, các hoạt động phục vụ cộng đồng; thông qua tổ chức các câu lạc bộ GDGT.

Tài liệu tham khảo

[1] MOET (VNIES) - UNFPA - UNICEF - UNESCO, (2019), *Tài liệu Hướng dẫn về giáo dục giới tính tình dục toàn diện trong Chương trình Giáo dục Trung học cơ sở và Trung học phổ thông 2018*. Hà Nội

[2] UNESCO, (2018), *Tài liệu Hướng dẫn kỹ thuật quốc tế về giáo dục giới tính và tình dục toàn diện*. Hà Nội

[3]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo)*. Hà Nội